

Analysis of Polish Writing on the History of Physical Education and Sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic

Authors' Contribution:

A - Study Design
B - Data Collection
C - Statistical Analysis
D - Manuscript Preparation
E - Funds Collection

Eligiusz Małolepszy^{ABDE}, Teresa Drozdek-Małolepsza^{ABDE}

Jan Długosz University, Institute of Physical Education and Tourism,
Czestochowa, Poland

Abstracts. *The aim of this paper is presentation of the up-to-date state of research on physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic based on analysis of Polish literature on the subject. In the sense of territorial scope, the paper covers the areas of the Polesie, Novogrodek and Vilnius voivodeships. As for the scope of studies on the history of physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic, the most cognitively significant is the work by Laskiewicz on „Kultura fizyczna na Wileńszczyźnie w latach 1900–1939. Zarys monograficzny dziejów” (Physical Culture in the Region of Vilnius in the Years 1900–1939. An Outline of Monographic History). The history of physical culture in rural areas were fairly well drawn up. In terms of historiography, there are publications presenting physical education and sports in urban areas. The publications mainly refer to physical activity in larger towns and cities, e.g. in Baranowicze, Brest-on-Bug, Lida, Novogrodek and in Vilnius. In terms of voivodeships, papers on physical education and sports in the Region of Vilnius significantly predominate. The presented analysis of the state of research – in reference to Polish writings – shows the necessity to supplement the preliminary archival research of the sources – in order to prepare a monograph on „Dziejów wychowania fizycznego i sportu na Kresach Północno-Wschodnich II Rzeczypospolitej” (the History of Physical Education and Sports in the North – Eastern Borderlands of the 2nd Republic). A preliminary archival research should also be conducted in the archives kept by Byelorussia and Lithuania.*

Key words: *state of study, physical education, sports, the North – Eastern Borderlands of the 2nd Republic*

INTRODUCTION

The aim of this paper is presentation of the up-to-date state of studies on physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic. The territorial scope of the paper covers the areas of the voivodeships of Polesie, Novogródek and Vilnius. The voivodeship of Novogródek was established in 1921. It covered the area of 23 000 km² [1]. In 1921, the voivodeship had a population of 822 106 inhabitants, whereas in 1931 the population increased to 1 057 000. The voivodeship of Polesie was established in 1921 and covered the area of 36 700 km² [1]. In 1921, the voivodeship of Polesie had 880 898 inhabitants and by 1931 the number increased to 1 132 200. The voivodeship of Vilnius was established in 1925. It covered

the area of 29 000 km² [1] and in 1931 had a population of 1 276 000 inhabitants. The final point of the period covered by the study is 1939.

The historiography concerning physical education and sports includes a number of papers on the state of study [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]. The publications do not include a monograph on the state of research concerning physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic.

METHODOLOGY OF RESEARCH

The following methods of research were employed when preparing the paper: analysis of historical sources and the monographic method. The research question was: What is the state of research concerning the history of physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic with reference to Polish writing ?

RESULTS AND DISCUSSION

Among the analysed Polish sources referring to the history of physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic, the most important for research purposes is the work by Laskiewicz on „Kultura fizyczna na Wileńszczyźnie w latach 1900–1939. Zarys monograficzny dziejów” [9]. The paper deals mainly with the history of physical activity in Vilnius. It refers to the other areas of Vilnius voivodeship to a lesser extent. In his work, Laskiewicz wrote about, e.g. activities conducted by sports clubs and societies, regional sports associations, results of sports competitions at regional and all-Poland levels. The 94-page appendix [9] is very important for research purposes. Another work about sports in the region of Vilnius is the monograph edited by Mażul „Do mety Wiliją zaznaczonej. Sport polski na Litwie: historia i teraźniejszość” (To the Finish Line Marked by the Wilia River). Polish Sports in Lithuania: the History and the Present” [10]. The work by Chełmecki on “Sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic 1918–1939 (The voivodeships of Białystok, Nowogródek and Polesie) also has certain importance for research purposes connected with the history of physical culture in the discussed area [11]. Chełmecki’s article is a contribution to the history of sports. The author most extensively described development of this field of physical activity in Grodno. Sports activities in Grodno were conducted by such organisations as “Lechia” Police Sports Club, “Cresovia” Sports Club, “Military Family” Sports Club, “Hasmonea”, “Makabi”, Workers’ DS TUR, “Pirmyn” SC, Military Sports and Athletics Club (WKS) Grodno, “Niemen” Military Rowing Club, Riflemen’s Union [11]. Reference to sports activities in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic can also be found in the successive publication by Chełmecki [12]. The latter article presents the sports movement in the voivodeship of Polesie, e.g. Brest-on-Bug and Pinsk from a wider perspective. The works concerning sports movement in the areas of the voivodeships of : Nowogrodek, Polesie and the Region of Grodno were published by Grigoriewicz [13]. In one of his articles on „Mity i legendy w historii białoruskiego sportu” (The Myths and Legends in the History of Byelorussian Sports), he writes about problems of sports in Western Byelorussia in the years 1919 – 1939 (the voivodeships of Novogrodek and Polesie as well as the region of Grodno) [13].

Some published papers described development of sports disciplines. Information about cycling in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic can be found in the book “70 Years of Tour de Pologne 1928–1998” by Tuszyński [14]. Serafin Ziembicki, a member of Brzeskie Towarzystwo Kolarsko-Sportowe - BTKS (Brest Society for Cycling and Athletics) was one of the top cyclists of the voivodship of Polesie. The winner of the “1st Race Around Poland” (1928) – Felix Wiencek – started his sporting career in Brest-on-Bug, e.g. in 1925, he did his

military service in the 82nd Infantry Regiment in Brest-on-Bug and trained together with Ziembicki [14]. Another BTKS cyclist - Michał Drańko - took the 82nd place in the 1st Race Around Poland" (1928). It is also noteworthy that a few stages of the 3rd Tout of Poland Race (held in 1933) were held on the territory of the North-Eastern Borderlands: Stage 3: Ostrołęka - Grodno (202 km), Stage 4: Grodno - Vilnius (183 km), Stage 5: Vilnius - Lida (115 km), Stage 6: Lida - Volkovysk (208 km), Stage 7: Volkovysk - Brest-on-Bug (231 km), Stage 8: Brest-on-Bug - Lublin (155 km) [14]. Planning the route of the cycling race along the road network of the North-Eastern Borderlands served propagation and popularisation of cycling among members of the local communities.

The issues connected with the development of women's summer and winter sports in Poland and taking into account the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic are discussed in the papers by Drozdek-Małolepsza [15,16,17,18,19,20]. In the region of Vilnius, the most popular among the winter sports were skating and skiing. Sections of women's sports games were organised by AZS Wilno and WKS "Śmigły" Wilno. In the late thirties of the 20th century, oarswomen of WKS "Śmigły" Wilno and Vilnius Rowing Society were ranked among the best in Poland. Kamilla Plewak was Polish mistress in kayak singles in the years 1933-1935. It is worth noting that there are papers published, in which their authors discussed issues connected with development of sports disciplines, in which the territory of the North-Eastern Borderlands is included [21,22,23,24].

Profiles of 1924 - 1936 Polish Olympic athletes from the North-Eastern Borderlands were presented by Porada [25] and Tuszyński [26,27,28]. The most notable of them were Władysław Dobrowolski (WKS of the 6th Legion Infantry Regiment Wilno, TS "Wilja", Bronisław Karwecki ("WKS "Śmigły" Wilno - rowing), Władysław Zawadzki ("WKS "Śmigły" Wilno - rowing). There is also an article dedicated to the sports movement in the North-Eastern Borderlands among papers published by Gondek [29].

Information concerning activities of Akademicki Związek Sportowy (AZS) - University Sports Association - in Vilnius was included in the paper by Hanusz [30]. AZS members participated in, e.g. the work of Vilnius Regional Ice Hockey Union, Vilnius Union of Sports Games, Vilnius Regional Boxing Union. Wider importance for research purposes, concerning university student sports in Vilnius in the years 1919 -1939, has a paper published by Michalski [31]. In his paper, Michalski presented, e. g. AZS Wilno activists, elements of sports infrastructure and the activities of sports sections, such as: boxing, sports games, ice hockey, athletics, soccer, swimming tennis, sailing and iceboating. Information concerning Polesie Regional Sports Games Union (Polesie OZGS) and Wilno OZGS are included in the work by Płaczek [32].

Drozdek-Małolepsza presented women's physical education and sports in the activities of the Związek Strzelecki (ZS) - Riflemen's Union - in the years 1919 - 1939 [33]. Activities of female members of ZS from the North-Eastern Borderlands are also described in the publication. Activities of Towarzystwo Gimnastyczne (TG) „Sokół” - Gymnastics Association - in the region of Vilnius were described by Sienkiewicz [34]. TG "Sokół" in Vilnius was established in 1905. In 1924, the Vilnius Region of TG "Sokół" was established within the frames of Mazovian District. Administrative organisation of TG "Sokół" Vilnius Region included the following nests: Baranowicze, Grodno, Lida, Nowa Wilejka, Nowe Święciany, Nowogródek, Oszmiana, Postawy, Wilno.

The issues of physical education and sports in the activities of Poczta Przystosowanie Wojskowe (PPW) - Post Office Cadet Corps - in the years 1933 - 1939 including the activities conducted in the North-Eastern Borderlands can be found in the paper published by Drozdek-Małolepszy and Małolepszy [35, 36]. District III - Vilnius was part of the PPW. PPW members in the Vilnius District went in for physical education and sports, participated in

physical activeness courses and camps, participated in sports competitions and in winning sports badges, such as the Odznaka Łucznicza (OŁ) - Archery Badge - and Odznaka Strzelecka (OS) - Rifleman's Badge. Sports games and athletics were very popular among Vilnius Post Office workers.

An important contribution to the history of sports movement in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic was the article by Pawluczuk, in which he wrote about sports in the Border Guard Corps 1924–1939 [37]. There were boxing, sports game and shooting sections in the WKS of the Korpus Ochrony Pogranicza (KOP) - Border Guard Corps. Soldiers serving in KOP participated in attempts to win the State Sports Badge.

Physical activity as propagated by rural youth organisations in Poland during the interwar period was the object of the research conducted by Małolepszy. Małolepszy published a number of papers (including one monograph) concerning the history of physical education and sports in the activities of rural youth organisations [9,38,40,41,42]. Activeness in the field of physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic was propagated by the following organisations: Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej (CZMW) - Central Peasant Youth Union], CZMW „Siew”, Związek Młodzieży Ludowej (ZML) - Peasant Youth Union, Związek Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej „Wici” (ZMW RP „Wici”) - Peasant Youth Union of the Republic of Poland. In Polesie, in the early 30s of the 20th century, there were 30 Physical Education and Cadet Corps sections; there were 41 PE and CC circles in the voivodeship of Vilnius (1930); in the voivodeship of Novogrodek, there were 32 teams active in the field of sports functioning within the frames of ZMW RP „Wici” - Peasant Youth Union of the Republic of Poland “Wici” [40]. In the paper by Małolepszy “Cadet Corps in the Activities of Peasant Youth Organisations in Poland in the Years 1919 - 1939” one can find information concerning activities in the field of military training in the circles of Związek Młodzieży Wiejskiej (ZMW) - Peasant Youth Union - in the voivodeships of Polesie and Vilnius [43].

Part of the publication was dedicated to the issues of physical education in rural areas of Poland including the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic. Małolepszy and Drozdek-Małolepsza published another paper on physical culture among girls and women in Poland during the interwar period [44].

In the historiography of physical culture in rural areas of the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic there appeared a summing up study by Małolepszy [45]. In territorial sense, the work refers to the following voivodeships: Białystok, Novogrodek, Polesie and Vilnius. Physical culture management structures are presented in the paper - mainly in the aspect of activities of Voivodeship, County and Community Committees of Physical Education and Cadet Corps, development of sports agriculture in the country, activities of rural, youth and welfare organizations in the field physical activeness.

The issues of physical culture in the country as presented in sports press were shown in still another publication of Małolepszy [46]. It appears from the contents of the article that physical culture was developed in the rural environment in the regions of Polesie, Novogrodek and Vilnius. The sports press not only informed about events taking place in the country, but also popularised and propagated physical education and sports in rural environment. During the late thirties of the 20th century, there was a development of sports infrastructure, as well as propagation of physical activity in rural areas. In another article by Małolepszy “Sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic as Described by the “Sport Polski” Magazine (1937 - 1939)”, information can be found about, e.g. sports movement in the voivodeships of Novogrodek, Polesie and Vilnius, mainly in the late thirties of the 20th century [47]. The material describes sports organisation structures in the Borderlands, the staff of instructors, as well as sports rivalry at regional and all-Poland levels. Similar issues are discussed in another

article by Małolepszy dedicated to sports movement in the Eastern Borderlands described in the "Start. Wiadomości Sportowe" (Start. Sports News) - 1938-1939 [48]. It is worth noting that the most important for research purposes in another paper on the subject published by Małolepszy. The paper pertains to sports movement in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic in the mid-thirties of the 20th century as described by the sports press [49].

There were studies carried out in the areas of the voivodeships of Novogrodek, Polesie and Vilnius preparing publication of the monograph on "Tradycyjne zabawy i gry ruchowe w Polsce" (Traditional Play and Games Involving Physical Movement in Poland) [50]. Students of the Physical Education School, affiliated with the University of Poznan, prepared the following Master's dissertations: Bieniewska - "Traditional Play and Games Involving Physical Movement in the Voivodeship of Novogrodek"; A. Molicki "Traditional Play and Games Involving Physical Movement in the Voivodeship of Vilnius". In the years 1935 - 1936, there were surveys conducted and other source materials collected - concerning traditional play and games involving physical movement - by J. Chełminska and her co-workers: S. Dworakowski and W. Mikołajczyk, and the study covered also the territory of the Borderlands, e.g. in the voivodeship of Polesie (the counties of: Brześć, Drohiczyn, Kosowo, Kamień Koszyrski, Łunin, Stolin), in the voivodeship of Vilnius (the counties of: Brasław, Głębokie (powiat dzisnienski), Mołodeczno, Oszmiana, Postawy, Świąciany, Wilia, Vilnius-Troki).

The North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic were inhabited by national minorities, e.g. by Byelorussians, Lithuanians, Ukrainians and Jews. According to the publication edited by Gradowski "Polska 1918-1988", in the voivodeship of Novogrodek, Polish population constituted 52.4% of the entire population, in the voivodeship of Polesie it was 14.5% and in the voivodeship of Vilnius it was 59.7% [51]. It should be noted that according to the census of 1921, the number of Polish inhabitants in the voivodeship of Polesie reached 24.3% [52].

There were works concerning sports movement of national minorities in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic published within the discussed state of research [53,54,55,56]. The publication of "Kultura fizyczna mniejszości narodowych na Wileńszczyźnie w okresie międzywojennym XX wieku" (Physical Culture of National Minorities in the Region of Vilnius in the Interwar Period of the 20th Century) by Malinowska is of great importance for research purposes [57]. In the discussed area, the most vivid activity in the field of physical education and sports was displayed by the Jewish minority. Among members of the Jewish minority the most sprightly organisation was Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe (ŻTGS) "Makkabi", (Jewish Gymnastics and Sports Association) "Makkabi" was active, e.g. in Brest-on-Bug, Baranowicze, Białystok, Vilnius. "Makkabi" Vilnius female athlete - Maryla Lewin was among the best female athletes in Poland. Apart from ŻTGS "Makkabi", Żydowski Akademicki Klub Sportowy (ŻAKS) Wilno (Jewish University Sports Club Vilnius) was rated one of the strongest national minority sports clubs. An extensive article about track-and-field sport of Jewish minority, in which particular attention was paid to the issues of the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic, was published by Zaborniak [58].

All-Poland monographs also make contributions to the historiography of physical culture in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic. Works by Dudek [59], Gaj and Hądzelek [60], Gaj and Woltmann [61,62], Gašiorowski [63], Godlewski [64], Kołodziej [65,66], Kowieska [67], Łabaj [68], Nowak [69], Pawluczuk [70], Ponczek [71], Szymański [72], Wryk [73], Zaborniak [74] should all be mentioned here.

CONCLUSION

There are articles, chapters in monographs, as well as monographs in Polish writing, in

the analysed state of research on the history of physical education and sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic. Among them, the most important for research purposes is the monograph by Laskiewicz on „Kultura fizyczna na Wileńszczyźnie w latach 1900–1939. Zarys monograficzny dziejów”. The history of physical culture in rural areas, particularly in reference to the structures of managing physical activities, staff training, sports infrastructure and activeness in the field of physical education, sports and cadet corps in village, youth and welfare organisations are fairly well studied.

There are publications describing physical education and sports in urban environments in the historiography, but it is worth noting that these publications refer mainly to physical activity in larger towns and cities, e.g. Baranowicze, Brest-on-Bug, Lida, Novogrodek and in Vilnius. In reference to voivodeships, there is a significant majority of monographs describing physical education and sports in the region of Vilnius. There are definitely fewer monographs concerning the history of physical activity in the voivodeships of Polesie and Novogrodek.

The presented analysis of the state of research – with reference to Polish writings – shows the needs to supplement the preliminary research of the sources in order to prepare a monograph on “The History of Physical Education and Sports in the North-Eastern Borderlands of the 2nd Republic”. Preliminary archival research in the archives kept on the territories of Byelorussia and Lithuania should be made.

REFERENCES

1. Mały Rocznik Statystyczny 1939. GUS. Warszawa, 1939 [in Polish]
2. Chełmecki J: Stan badań nad historią kultury fizycznej w dwudziestoleciu międzywojennym. In: Nowak L. (eds.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, vol. VI, ZWKF Gorzów Wlkp., 2004; 93-106 [in Polish]
3. Hądzelek K: O kierunkach i potrzebach badań dziejów wychowania fizycznego i sportu. w: Rychta T., Chełmecki J. (ed.), *Wkład nauk humanistycznych do wiedzy o kulturze fizycznej*, 1, *Historia kultury fizycznej*, AWF Warszawa, 2003; 18-20 [in Polish]
4. Hądzelek K, Gaj J, Woltmann B: Stan, kierunki i ośrodki badań dziejów wychowania fizycznego i sportu w Polsce. *Wychowanie Fizyczne i Sport*, 1993, 4: 205-220 [in Polish]
5. Jurek T: Z problematyki badań nad dziejami kultury fizycznej mniejszości narodowych w Drugiej Rzeczypospolitej. In: Rychta T, Chełmecki J (eds.), *Wkład nauk humanistycznych do wiedzy o kulturze fizycznej*, 1, *Historia kultury fizycznej*, AWF Warszawa, 2003; 31-36 [in Polish]
6. Drozdek-Małolepsza T: Stan badań nad dziejami wychowania fizycznego i sportu kobiet w Drugiej Rzeczypospolitej. In: Zaborniak S (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce*, Uniwersytet Rzeszowski Rzeszów, 2005; 13-21 [in Polish]
7. Woltmann B: Refleksje na temat badań w zakresie historii kultury fizycznej w Polsce. In: Rychta T, Chełmecki J (eds.), *Wkład nauk humanistycznych do wiedzy o kulturze fizycznej*, 1, *Historia kultury fizycznej*, AWF Warszawa, 2003; 21-23 [in Polish]
8. Woltmann B: Stan badań polonijnej kultury fizycznej. In: Woltmann B (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej w organizacjach polonijnych. Z warsztatów badawczych AWF w Warszawie*, AWF Warszawa, 1989; 15-31 [in Polish]
9. Laskiewicz H: *Kultura fizyczna na Wileńszczyźnie w latach 1900-1939. Zarys monograficzny dziejów*. Uniwersytet Szczeciński Szczecin, 1998 [in Polish]
10. Mażul H (eds.), *Do mety Wiliją zaznaczonej. Sport polski na Litwie: historia i teraźniejszość*, Wilno, 2005 [in Polish]
11. Chełmecki J: Sport na północno-wschodnich terenach II Rzeczypospolitej 1918-1939 (Województwo Białostockie, Nowogródzkie i Poleskie). В: *Спортивные и подвижные игры и единоборства в современной системе физического воспитания. Сборник научных статей*, Гродно, 2012; 96-103.
12. Chełmecki J: Sport w Północno-Wschodnich Kresach II Rzeczypospolitej na przykładzie klubów sportowych Grodna (Wołkowyska, Lidy, Brześć, Pińska). In: Dżereń J (eds.), *Z dziejów kultury*

-
- fizycznej Polski oraz wybranych regionów i mniejszości narodowych, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica Płock, 2011; 467-478 [in Polish]
13. Григорьевич В.В: Мифы и легенды в истории белорусского спорта. В: Спортивные и подвижные игры и единоборства в современной системе физического воспитания. Сборник научных статей, Гродно, 2012; 13-17 [in Russian]
 14. Tuszyński B: 70 lat Tour de Polotne 1928-1998. Warszawa, 1999 [in Polish]
 15. Drozdek-Małołepsza T: Gry sportowe kobiet w Polsce w latach 1919-1939. In: Dudek D (eds.), Polska kultura fizyczna i turystyka w czasach zaborów i II Rzeczypospolitej, AWF Kraków, 2009; 239-250 [in Polish]
 16. Drozdek-Małołepsza T: Łyżwiarstwo kobiet w Polsce w latach 1919-1939. In: Rak L (eds.), Sporty zimowe w tradycji polskiej kultury fizycznej, AJD Częstochowa, 2011; 137-148 [in Polish]
 17. Drozdek-Małołepsza T: Narciarstwo kobiet w Polsce w latach 1919-1939. Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza seria Kultura Fizyczna, 2010; IX: 57-71 [in Polish]
 18. Drozdek-Małołepsza T: Sport łuczniczy i strzelecki kobiet w Polsce w okresie międzywojennym. In: Urniaż J (eds.), Szkice z historii i sprawności fizycznej, Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego Olsztyn, 2009; 77-88 [in Polish]
 19. Drozdek-Małołepsza T: Sporty wodne kobiet w Polsce w latach 1919-1939. In: Nowak L (eds.), Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce, VIII, ZWKF Gorzów Wlkp., 2008; 349-358 [in Polish]
 20. Drozdek-Małołepsza T: Sporty zimowe kobiet w Polsce w latach 1919-1939. In: Rak L, Małołepszy E (eds.), Narciarstwo Polskie 1888-2008, Jasło, 2009; 105-115 [in Polish]
 21. Urban R: Geneza i działalność sportowa Przysposobienia Wojskowego Konnego „Krakusi” w okresie międzywojennym. In: Orlewicz-Musiał M, Wasztyl R (eds.), Przeszłość polskiej kultury fizycznej, AWF Kraków, 2004; 229-235 [in Polish]
 22. Rak L: Narciarstwo nizinne w Polsce w latach 1919-1939. Zarys problematyki. In: Urniaż J (eds.), Szkice z historii i sprawności fizycznej, Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego Olsztyn, 2009; 89-100 [in Polish]
 23. Woltmann B (eds.), Lekkoatletyka w Polsce 1919-1994. Warszawa, 1994 [in Polish]
 24. Zaborniak S: Zarys początków działalności Polskiego Związku Lekkiej Atletyki (1919-1939). In: Zaborniak S (eds.), Z dziejów kultury fizycznej w Polsce, Uniwersytet Rzeszowski Rzeszów, 2005; 131-150 [in Polish]
 25. Porada Z: Polscy olimpijczycy (1924-1936) z Kresów Wschodnich. In: Dudek D (eds.), Polska kultura fizyczna i turystyka w czasach zaborów i II Rzeczypospolitej, AWF Kraków, 2009; 161-189 [in Polish]
 26. Tuszyński B: Polscy Olimpijczycy XX wieku (1924-2002). A-M. Wrocław, 2004 [in Polish]
 27. Tuszyński B: Polscy Olimpijczycy XX wieku (1924-2002). N-Ż. Wrocław, 2004 [in Polish]
 28. Szafkowski Z: Polscy olimpijczycy wywodzący się z Kresów Wschodnich. Prace Naukowe WSP seria Kultura Fizyczna, 2000; III: 57-66 [in Polish]
 29. Gonddek L: Sport polski na kresach wschodnich oraz na szlaku tułaczym i bitewnym II wojny światowej. In: Kunicki B J, Woltmann B (eds.), Z dziejów kultury fizycznej. Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Gajowi z okazji 65 rocznicy urodzin, ZWKF Gorzów, 1996; 107-110 [in Polish]
 30. Hanusz H: Udział członków Akademickiego Związku Sportowego w powstaniu i rozwoju polskich związków sportowych w okresie dwudziestolecia międzywojennego. In: Chełmecki J (eds.), Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i olimpizmu. Sprawność fizyczna dzieci i młodzieży, 2, AWF Warszawa 2009; 113-127 [in Polish]
 31. Michalski Cz: Sport akademicki w Wilnie w latach 1919-1939. In: Orlewicz-Musiał M, Wasztyl R (eds.), Przeszłość polskiej kultury fizycznej, AWF Kraków, 2004; 187-196 [in Polish]
 32. Płaczek J: Działalność Polskiego Związku Gier Sportowych w okresie międzywojennym. In: Szymański L (eds.), Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce, AWF Wrocław, 1993; 113-121 [in Polish]
 33. Drozdek-Małołepsza T: Wychowanie fizyczne i sport kobiet w działalności Związku Strzeleckiego w latach 1919-1939. In: Chełmecki J (eds.), Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i olimpizmu. Sprawność fizyczna dzieci i młodzieży, 2, AWF Warszawa,

-
- 2009; 101-112 [in Polish]
34. Sienkiewicz M: Odrodzenie Sokolstwa Polskiego na Wileńszczyźnie. In: Pawluczuk Z (eds.), *Z dziejów Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”*, AWF Gdańsk, 1996; 255-258 [in Polish]
 35. Drozdek-Małolepsza T, Małolepszy E: Rozwój wychowania fizycznego i sportu w działalności Poczтового Przysposobienia Wojskowego w latach 1933-1939 (Zarys problematyki). In: Wiśniewska M (eds.), *Wojskowość – Bezpieczeństwo – Wychowanie. Księga Jubileuszowa Profesora Lecha Wyszczelskiego w 70. rocznicę Urodzin, 2*, Uniwersytet w Siedlcach Siedlce, 2012; 9-20 [in Polish]
 36. Drozdek-Małolepsza T: Wychowanie fizyczne i sport kobiet w działalności Poczтового Przysposobienia Wojskowego w latach 1933-1939. Zarys dziejów. In: Dżereń J (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej Polski oraz wybranych regionów i mniejszości narodowych*, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica Płock, 2011; 119-132 [in Polish]
 37. Pawluczuk Z: Sport w Korpusie Ochrony Pogranicza 1924-1939. In: Szymański L, Schwarzer Z (eds.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce, 2*, AWF Wrocław, 1996; 59-65 [in Polish]
 38. Małolepszy E: Kultura fizyczna w działalności wiejskich organizacji młodzieżowych II Rzeczypospolitej. *AJD Częstochowa*, 2004 [in Polish]
 39. Małolepszy E: Kultura fizyczna w programach i działalności Centralnego Związku Młodzieży Wiejskiej w latach 1919-1928. In: Rychta T, Chełmecki J (eds.), *Wkład nauk humanistycznych do wiedzy o kulturze fizycznej, 1*, Historia kultury fizycznej, AWF Warszawa, 2003; 135-142 [in Polish]
 40. Małolepszy E: Kultura fizyczna w działalności wiejskich organizacji młodzieżowych w Polsce do 1939 r. In: Szaflik J R, Gmitruk J, Koseski A, Łukawski K, Turkowski R (eds.), *Dzieje partii i stronnictw chłopskich w Europie, 1*, Narodziny i rozwój, Pułtusk – Warszawa, 2007; 415-432 [in Polish]
 41. Małolepszy E: Kultura fizyczna w działalności Związku Młodzieży Ludowej (1926-1937). *Prace Naukowe WSP seria Kultura Fizyczna*, 2003; V: 101-110 [in Polish]
 42. Małolepszy E: Rola i znaczenie prasy wiejskich organizacji młodzieżowych w popularyzacji i upowszechnianiu kultury fizycznej na wsi w okresie II Rzeczypospolitej (zarys problematyki). In: Adamczyk M, Ratajek Z (eds.), *Wkład ruchu ludowego w przeobrażeniu oświaty i szkolnictwa na wsi*, Wszechnica Świętokrzyska, Kielce, 2002; 245-251 [in Polish]
 43. Małolepszy E: Przysposobienie wojskowe w działalności wiejskich organizacji młodzieżowych w Polsce w latach 1919-1939. In: Niewęłowska A, Wiśniewska M (eds.), *Historia Wojskowości XX wieku. Księga pamiątkowa z okazji 50-lecia pracy zawodowej Prof. dr hab. Lecha Wyszczelskiego*, Akademia Podlaska Siedlce, 2010; 203-220 [in Polish]
 44. Małolepszy E, Drozdek-Małolepsza T: Kultura fizyczna dziewcząt i kobiet na wsi w Polsce w latach 1919-1939. Zarys problematyki. In: Chełmecki J (eds.), *Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i olimpizmu. Wychowanie fizyczne i sport dzieci wiejskich i w małych miasteczkach, 2*, AWF Warszawa, 2008; 48-57 [in Polish]
 45. Małolepszy E: Kultura fizyczna na wsi na Północno-Wschodnich Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej. Zarys dziejów. In: Kwieciński J, Tomczak M (eds.), *Humanistyczne i społeczne aspekty kultury fizycznej w badaniach naukowych*, PWSZ Konin, 2011; 109-118 [in Polish]
 46. Małolepszy E: Kultura fizyczna na wsi w Polsce w świetle czasopisma „Sport Polski” (1937-1939). In: Dudek D (eds.), *Polska kultura fizyczna i turystyka w czasach zaborów i II Rzeczypospolitej*, AWF Kraków, 2009; 301-310 [in Polish]
 47. Małolepszy E: Sport na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport Polski” (1937-1939). In: Obodyński K, Król P, Bajorek W (eds.), *Społeczno-kulturowe studia z kultury fizycznej*, Uniwersytet Rzeszowski Rzeszów, 2012; 357-367 [in Polish]
 48. Małolepszy E: Sport na Kresach II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Start. Wiadomości Sportowe” (1938-1939). *Studia Humanistyczne*, 2011; 11: 91-101 [in Polish]
 49. Małolepszy E: Ruch sportowy na Kresach Północno-Wschodnich II Rzeczypospolitej w II połowie lat trzydziestych XX wieku w świetle prasy sportowej. In: Urban R, Nowak L, Kowalczyk A (eds.), *Kultura fizyczna w czasach zaborów i w Drugiej Rzeczypospolitej*, ZWKF Gorzów Wlkp. 2012; 59-69 [in Polish]
 50. Małolepszy E: Tradycje gier i zabaw ruchowych w Polsce a problem usportowienia wsi w świetle

-
- posiedzeń i pracy Rady Naukowej Wychowania Fizycznego (1927-1938). In: Dziubiński Z (eds.), *Humanistyczne aspekty sportu i turystyki*, AWF Warszawa 2008; 420-426 [in Polish]
51. Gradowski L. (eds.), *Polska 1918-1988*. GUS Warszawa, 1989 [in Polish]
 52. Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej - Tom VIII - Województwo Poleskie. [An Index of Towns and Places in the Republic of Poland - Volume 8 - the Voivodeship of Polesie] Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 1924 [in Polish]
 53. Drozdek-Małolepsza T: Sport kobiet mniejszości narodowych w Polsce w latach 1919-1939. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza seria Kultura Fizyczna*, 2009; VIII: 75-88 [in Polish]
 54. Małolepszy E: Sports of National Minorities in the North-Eastern Borderlands of the Second Republic of Poland. In: Jurek T, Wassong S (eds.), *Transnational Aspects of European Sport History*, ZWKF Gorzów Wlkp. 2009; 238-248
 55. Drozdek-Małolepsza T: Women's Sports in National Minorities in Poland in the Years 1919-1939. In: Jurek T, Wassong S (eds.), *Transnational Aspects of European Sport History*, ZWKF Gorzów Wlkp. 2009; 249-261
 56. Rokicki J, Godlewski P: Zarys rozwoju sportu żydowskiego na ziemiach polskich. In: Jurek T (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej mniejszości narodowych w Polsce w XX wieku*, ZWKF Gorzów Wlkp. 2007; 49-68 [in Polish]
 57. Malinowska I W: Kultura fizyczna mniejszości narodowych na Wileńszczyźnie w okresie międzywojennym XX wieku. In: Jurek T (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej mniejszości narodowych w Polsce w XX wieku*, ZWKF Gorzów Wlkp. 2007; 15-22 [in Polish]
 58. Zaborniak S: Udział lekkoatletyki w kulturze fizycznej mniejszości żydowskiej w II Rzeczypospolitej (1918-1939). In: Dżereń J (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej Polski oraz wybranych regionów i mniejszości narodowych*, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica Płock 2011; 753-796 [in Polish]
 59. Dudek D: Józef Piłsudski wobec problemów kultury fizycznej (1910-1935). AWF Kraków, 2004 [in Polish]
 60. Gaj J, Hądzelek K: *Dzieje kultury fizycznej w Polsce*. AWF Poznań, 1997 [in Polish]
 61. Gaj J, Woltmann B (eds.), *Zarys historii sportu w Polsce 1867-1997*. ZWKF Gorzów Wlkp., 1999 [in Polish]
 62. Woltmann B, Gaj J: *Sport w Polsce 1919-1939*. ZWKF Gorzów Wlkp., 1997 [in Polish]
 63. Gąsiorowski A: *Kultura fizyczna w tradycji polskiej Warmiaków i Mazurów (1919-1939)*. Olsztyn, 2008 [in Polish]
 64. Godlewski P: *Sport zapaśniczy w Polsce w latach 1890-1939*. AWF Poznań, 1994 [in Polish]
 65. Kołodziej R: *Polski Związek Narciarski 1919-1939*. Uniwersytet Rzeszowski Rzeszów, 2010 [in Polish]
 66. Kołodziej R: *90 lat na śniegu. Historia Polskiego Związku Narciarskiego 1919-1939*. AWF Kraków, 2009 [in Polish]
 67. Kowieska U: *Kultura fizyczna w programach i działalności związków zawodowych w II Rzeczypospolitej*. AWF Wrocław, 1997 [in Polish]
 68. Łabaj M: *Zarys historii rekreacji fizycznej w Polsce do roku 1939*. AWF Kraków, 1987 [in Polish]
 69. Nowak L: *Wychowanie fizyczne i sport w Państwowym Szkolnictwie Ogólnokształcącym w Polsce w latach 1918-1939*. AWF Poznań, 1996 [in Polish]
 70. Pawluczuk Z: *Sport w Wojsku Polskim w latach 1918-1989*. Warszawa, (no publishing date given- npdg.) [in Polish]
 71. Ponczek M: *Kultura fizyczna w Polskich Katolickich Organizacjach Młodzieżowych II Rzeczypospolitej*. AWF Katowice, 1997 [in Polish]
 72. Szymański L: *Kultura fizyczna w polityce II Rzeczypospolitej*. AWF Wrocław 1995 [in Polish]
 73. Wryk R: *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*. Poznań, 1990 [in Polish]
 74. Zaborniak S: *Lekkoatletyka w działalności Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w latach 1919-1939*. Uniwersytet Rzeszowski Rzeszów, 2005 [in Polish]

Address for correspondence:

Eligiusz Małolepszy, Jan Długosz University, Institute of Physical Education and Tourism,
address: Armii Krajowej 13/15; 42-200 Częstochowa, Poland, email: e.malolepszy@ajd.czyst.pl

Received: 4.03.2013; Accepted: 29.04.2013; Published online: 23.05.2013

www.PhysActiv.ajd.czyst.pl